

La parròquia de Sant Miquel de la Cot, en el transcurs del temps

Joan Pagès i Pons

El terme del llogarret de La Cot, ocupa una zona completament vulcanitzada amb una vegetació luxuriant, gràcies a la qual hom pot contemplar la famosa fageda d'en Jordà immortalitzada per l'insigne poeta Joan Maragall. Entre les seves terres de conreu, d'una fertilitat sorprenent, hi figura l'idíl·lic pla de La Cot, el qual, segons Botet i Sisó, en temps remotíssims havia estat un llac (1).

L'església, dedicada a Sant Miquel, actualment és d'estil greco-romà d'últims del segle XVIII; però és molt versemblant que ja abans del segle XI existia, car en 1009, l'arxiprest Witard feu donació de l'esmentada església, amb tots els delmes i primícies, al Monestir de Sant Pere de Besalú (2).

En 1029, Grau i la seva esposa Ermessendis de Sant Pere i Sant Prim, vengueren l'aloetat de La Cot o Elzedell a l'abat i Monestir de Sant Pere de Besalú amb tots els masos, terres i vinyes, arbres i boscatges, que la referida Ermessendis havia adquirit per compra. Semblant aloetat, que venia a ésser el que avui és el terme parroquial de La Cot, tenia les següents afrontacions: —“Et afrontat jam dicta omnia de parte orientis, in ipso collo qui dicunt Pugo, et pergit inde per ipso recto tramite per ipsum medium planum quem dicunt Furno, et vadit inde usque in collum quem dicunt Nabarie, subtus ipso Pujo que dicuntur Casellas, usque in via qui pergit de Santa Pace usque in Basso vel ubique, et ascendit in montem qui dicunt Reconco; et pergit per ipsa serra, et sic descendit usque in collo qui dicunt Bassols, et ascendit per ipsa roqueta et pro-

tenditur usque in cacumine de Monte Frigidina; et de meridie, descendit de Monte Frigido et venit in castro qui dicunt de Collotorto; et ascendit inde, et vadit usque in ipso campo qui dicunt Alberico, et includit ipsum campum totum infra hos terminos, et sic ascendit in ipso vertice de ipso Faro, et protendit per ipsa serra usque Rocalada; de occidente, de Rocalada descendit usque in ipso Corvo, et vadit usque in vertice de Montis Alti (Pujout), et ex inde vadit super ipsam ecclesiam de Sancto Christoforo. De parte circi, pergit supra jam dicta ecclesia Sancti Christofori, et vadit per ipsa Genebrosa, et protenditur usque in Pujum qui dicunt Alterola; et ex inde vadit et pervenit usque in collum, qui dicunt Bugo. Quod instrumentum fuit actum Kal.februarii anno trigessimio secundo regnante Roberto rege (3)—.

Les susdites afrontacions, són les que constaven en l'instrument de venda, feta pels dits Grau i Ermessendis a l'abat Annifred de Besalú; i sabem que tingué lloc semblant venda a l'any 1029, car el rei Robert de França, fill d'Hug Capet I i Adelaida de Poitiers, succeí el seu pare devers l'any 997. Ara bé, si a tal xifra hi afegim trenta-dos anys, anem a raure a l'any 1029, data de l'esmentada venda.

Sembla que sorgiren algunes divergències referents a l'al·ludida possessió i de l'església de Sant Esteve d'Olot, puix que el 13 de juliol de 1253, l'abat de Vilabertran, el prior de Santa Maria de l'Om i el de Lladó com a delegats de la Seu Apostòlica, en una sentència arbitral, declararen que els sacerdots de Sant Esteve d'Olot i Sant Miquel de La Cot, estaven subjectes a l'abat i Monestir de Sant Pere de Besalú (4).

EL TEMPLE PARROQUIAL I L'ESTAMENT ECLESIASTIC

El dit temple fou ampliat en el penúltim decenni del segle XVIII; i en la façana hom encara pot veure-hi vestigis del temple romànic, car hi resten tan marcats el que era portada i cloquer d'espadanya de l'església romànica, palesant ben clarament que es tractava d'una esglesiola, o sia, d'una església de diminutes dimensions. Hom pot comprovar ben obertament que

fou eixamplada al doble del que era abans.

Tenim referències documentades que, en 1314, tenia la cura d'ànimes de la parròquia de Sant Miquel de La Cot, Bernat Orriols, prevere, i que a més, residien a la dita parròquia altres dos sacerdots, els quals sembla que n'eren oriünds, anomenats Berenguer de Finestres i Pere Masdemont. En 1329, el citat Bernat d'Orriols encara estava al front de la parròquia de La Cot; però ignorem quan cessà en la seva tasca rectoral, sia per defunció, sia per trasllat. (5).

Un dels rectors de més perllongada gestió en la referida parròquia, fou Bernat de Ça Terrada, el qual, en 1370, ja n'era rector; i en 1403, féu el seu últim testament a la casa de la rectoria de La Cot on al cap de poc morí i fou sebollit en el cementiri de l'esmentada parròquia, tal com havia disposat en l'acte de la seva última voluntat. Aquest havia nascut a Puigpardines, en el mas de Ça Terrada, masia que encara avui dia en conserva aquest cognom (6).

En aquesta època, només hi havia dos altars en el temple: el major, dedicat a Sant Miquel, i el de Santa Maria, sense cap benifet annex en cap dels dos.

En 1514, en l'altar de la Verge Maria hi havia una imatge de la Mare de Déu de pedra de Beuda amb un mantell de fustam vermell, pintat de molts colors, amb una corona daurada (7).

En el transcurs del temps, l'interior del temple sofrí diverses modificacions, car a principis del segle XVII ja hi trobem un altar nou dedicat a Sant Joan Baptista; (8) i, en 1626, l'altar de Santa Maria havia passat a denominar-se altar del Roser per haver estat instituida, feia poc, la confraria sota dita advocació (9).

En 1825, ja hi veiem augmentat el nombre d'altars, possiblement degut a l'ampliació del temple que havia estat realitzada en 1789, de la qual hem parlat suara. En efecte, a l'esmentada data de 1825, a més de l'altar major de Sant Miquel, el del Roser i el de Sant Joan Baptista, ja hi trobem els altars del Sant Crist i el de les Ànimes, sumant entre tots el nombre de cinc. L'altar major, després dels moviments telúrics fins a

l'expressada data de 1825, no va ésser mai consagrat; per això sempre en l'examen dels documents el trobem amb ara (10).

En 1527, hi havia dues campanes grosses, de les quals una tenia necessitat d'ésser reparada. Després, en 1548, al cap de vint anys llargs, els documents ens parlen per segona vegada de les referides campanes; puix que havent entrat a La Cot, el 23 d'agost del dit any el Visitador delegat del prelat gironí, Joan de Margarit —1534-1554—, entre altres coses, “invenit duas campanas et duas squilas”. Posteriorment, en successives visites són citades altra volta les campanes. Cal remarcar que a l'església de La Cot, com a possessió de l'abadia de Besalú, era l'abat d'aquest cenobi qui conferia el benifet de la rectoria i presentava el candidat al prelat diocesà; i aquest el confirmava, l'instituïa en el càrrec i li atorgava les lletres possessòries. I si el rector volia resignar dit benefici o permutar-lo, ho havia de fer “coram episcopo”.

En 1420, el rector era Francesc Casadevall, el qual en aquella avinentesa residia a Llinars del Vallès i el substituïa Mn. Pere Simon de Sant Iscle de Colltort. És molt possible que el dit rector absent, fos oriünd del mas Casadevall de la mateixa parròquia de La Cot, que més tard fou propietat de l'hereu del mas Rovira de Sant Iscle de Colltort i posteriorment, ja derruït, els Rovira el vengueren als Malagelada amb totes les seves terres.

Des de 1430 a 1440, Antoni Bellagarda era l'obtentor del benifet de la rectoria de La Cot; però aquí observem una llacuna de trenta-vuit anys, durant els quals no hem pas pogut escatir qui tenia cura de la citada parròquia. Hem constatat documentalment que, en 1478 n'era el rector Mn. Pere Aruga, procedent del mas Aruga de Les Fonts. Durant aquest segle XV, hom comprova que la parròquia estava sumida en la més pregonera pobresa, puix que en els inventaris podem constatar que el metall “preciós” que més abundava era el llautó entre els objectes que constituïen la “jocalia” (joies), terme que inclou una flagrant paròdia quan hom comprova que l'esmentada “jocalia” consistia, com és ara unes crismeres de llautó, una cus-

tòdia i altres objectes de la mateixa lliga (11).

En 1509 i anys posteriors, veiem pue no sols l'altar major era de pedra, ans també el de la Verge Maria: però aquest, també sense ésser consagrat i, a més, sense ara.

A partir de la primeria del segle XVI, cremaven en dit temple dues llànties: una a costes de l'obra de l'església i l'altra, a costes del rector. (12) En el susdit any 1509, comencem a trobar entre els objectes del culte, un calze de plata i una creu de fusta daurada.

En 1514, el bisbe Guillem de Boïl-1508-1532-, delegà al Dr. Esteve Bassols, rector d'Olot, per tal que aquest efectués la visita pastoral en diverses parròquies; i el 23 de novembre del citat any, entrà a La Cot i inspeccionà el sagrari on hi eren servades moltes Sagrades Formes. Visità també l'altar major i el de la Verge i els trobà tots de pedra, però el segon sense ara. Inspeccionà l'arxiu on hi trobà molts llibres antics; i finalment ho féu a la pica de batejar, i aquí sí que l'ànima li caigué als peus.....! l'aigua baptismal estava dipositada en una "garsala" de terra. No cal dir que el visitador ordenà terminanment que fos substituïda per un altre objecte de metall.

La casa rectoral, en aquesa mateixa època, estava molt estroPELLADA; tant era així que el visitador diocesà cada vegada que entrava a La Cot, en visites successives, havia d'insistir manant que dintre l'any fos adobat tot el que necessitava reparació a la dita casa rectoral; però hem d'arribar a l'any 1551, per trobar la rectoria força reparada, si bé encara no s'havia enllestit el que faltava arranjar.

No sabem pas el sòl de l'església com estava, però el fet és que en la visita realitzada pel comissari del referit bisbe Margarit a la La Cot, manà als obrers, sota la pena d'entredit personal, que dintre un any havien de fer enrajolar l'església. (13)

Pel que fa referència a ornaments i objectes de culte, fins a la segona meitat del segle XVI, no comencem a trobar l'església una mica proveïda; però serà en el segle XVII quan veurem en documents pertanyents a dita centúria, un inventari de dits ornaments i objectes del culte, relativament ric a proporció de la ca-

tegoria de la parròquia, arribant en un punt límit en aquest aspecte, a la segona meitat del segle XVIII. Així tenim que en 1554, hi havia dos missals, un joc complert d'ornaments, alguns amits i cinguls; també hi havia una calaixera nova per tal de guardar-hi els ornaments. (14)

A l'últim quart del segle XVII, la plata ja havia substituït el llautó... Així, en 1679, en un inventari dels objectes del culte propietat de la parròquia de La Cot, hi figurava tot el que referim a continuació: una creu de plata, una vera creu de dit metall, un calze també de plata, un reliquiari del mateix metall, un porta-pau, una petxina per a batejar i unes crismes, tot d'argent. Quant a ornaments, hi figuraven sis casulles de diversos colors, tres capes pluvials (dues de blanques i una de verda), cinc albes bones i una bandera per a les processons de tafetà blanca (15). En 1734, descobrim l'inventari notablement incrementat, car a més del que hem citat anteriorment, hi trobem dos calzes de plata, en lloc d'un com hem referit suara; un pixis gran de plata i atre petit del mateix metall; nou casulles entre les quals n'hi havia dues de domàs blanc, una de domàs vermell i una altra vermella de xamellot; dues de negres de xamellot, de les quals una era molt usada i l'altra bona; dues de color morat de xamellot i tafetà respectivament, i, finalment, una de verda també de xamellot. Hi havia també un lot de tres capes pluvials de xamellot de color blanc, negre i morat respectivament. Ultra, hi havia sis albes, sis corporals, dotze purificadors, una capeta de color carmesí per a dur el viàtic als moirbunds i dos gonfanons (16).

A principis del segle XVI, Joan Gallinach era el rector de La Cot. Aquest provocà una vacant a la citada rectoria, devers l'agost de 1509, per haver resignat la rectoria; però l'abat de Besalú no li acceptà i el tornà designar rector de l'esmentada parròquia, de manera que, en 1511, encara n'era el titular però no hi residia. Servia la parròquia en substitució del dit titular, el Rvnd. Miquel Font, prevere (17).

En la visita pastoral de 1517, el rector era absent de la parròquia i el visitador no trobà res enlloc, però amb el que es

topà fou un desmanec de cap a peus (18); i en l'efectuada en 1548 a la mateixa parròquia, el delegat episcopal per a la visita la trobà en un estat d'abandonament, tocant ja a la irreverència. Per això tenint en compte tanta negligència, àdhuc amb el que era més sagrat, l'esmentat visitador determinà fer presentar el rector, que en aquella avinentesa era Bartomeu Bassols, prevere, el dia següent a Olot per tal de subjectar-lo a un exàmen que li havia d'executar el mateix visitador; ultra, li manava que dintre tres dies havia de rentar els corporals, sota la pena de trenta sous de multa. Una volta examinat, fou declarat inhabil per a la "cura animarum". En 1551, encara el trobem a La Cot, però amb un altre rector, o millor dit regent, anomenat Segimon Feu, el qual atenia la parròquia en nom del titular Bartomeu Valls, prevere, que s'havia absentat de la mateixa. L'alludit Bartomeu Bassols, només celebrava la missa. El cognom que portava, molt usual a La Cot, junt amb la seva permanència a la susdita parròquia, són circumstàncies que ens menen a pensar que el dit rector inhabilitat era natural de La Cot i vivia a la seva casa pairal (19).

I encara més avala la nostra opinió, el fet de complir-se quasi els tres anys de la declaració de la seva incompetència, i, malgrat tot, continuava residint a La Cot. Davant la situació que es trobava era lògic que hagués de refugir-se a casa seva; per això hom pensa que la seva casa d'origen era a La Cot mateix i servia la parròquia amb la celebració de la missa solament. Tot i això, en 1554, veiem que tenia cura de la parròquia en substitució del propi rector.

En el període comprés entre 1548 i 1554, eren obrers de l'església parroquial Miquel Bassols, Miquel Finestres i Bernat Batlle. A l'últim dels anys citats, una de es campanes romania trencada; i foren donades les corresponents ordres als obrers, manant-los fessin reparar-la dintre el termini d'un parell de mesos.

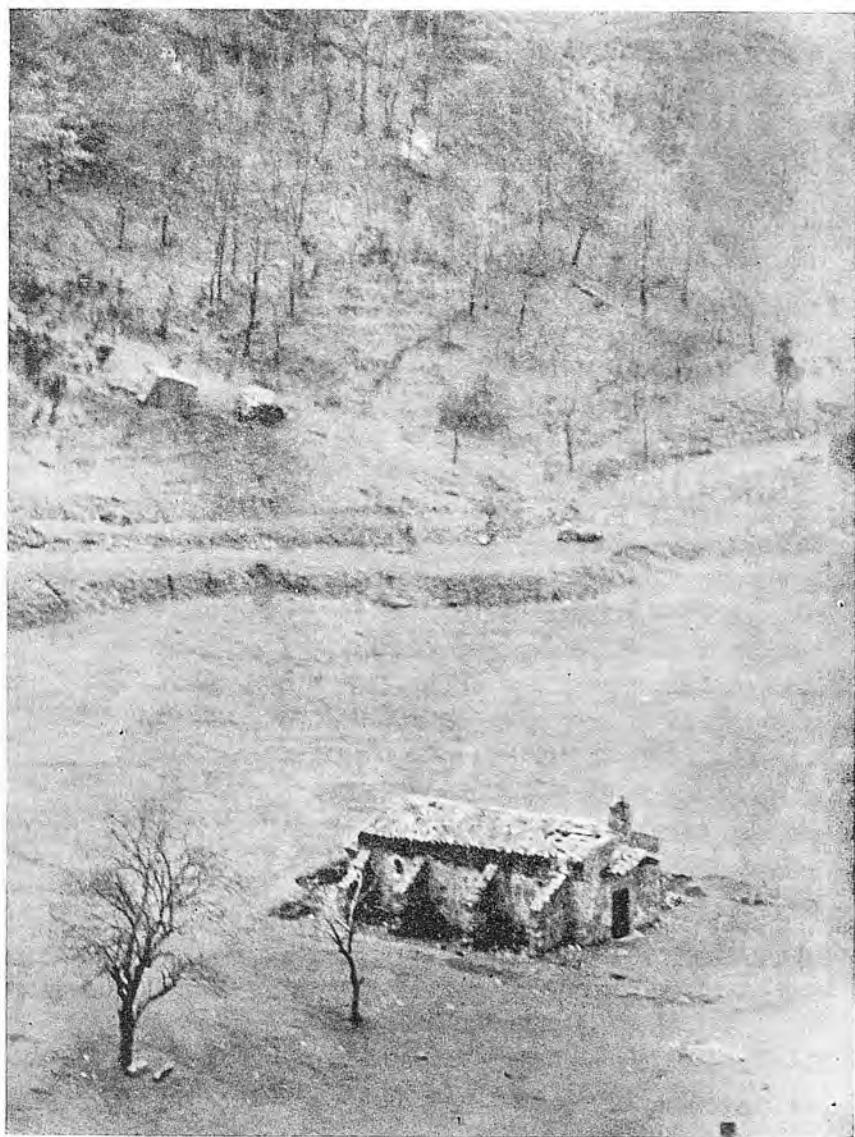
En 1569, la volta de l'església es trobava en molt mal estat i convenia una urgent reparació; per això el rector Gaspar Cros i els obrers, hagueren d'adoptar les mesures pertinents

per tal de procedir a la ràpida restauració (20).

El 12 de novembre de 1598, el visitador delegat del bisbe Arévalo de Zuazo —1598-1611—, efectuà la inspecció periòdica i trobà la parròquia en bones condicions. Només manà als obrers que procuressin el faïment per algun argenter d'una nova custòdia de plata. En aquesta avinentesa, estava al front de la parròquia Joan Llovera, prevere, el qual encetà el segle XVII i continuà regint la feligresia fins l'any 1613. Més tard, des de 1615 a 1626, exercia el càrrec de rector de la dita parròquia, Onofre Dou, natural de Sant Esteve de Bas (21). Aquest, sembla que adreçà el suplicatori al prelat per tal que fos instituida la Confraria del Roser a La Cot. En 1632, ja trobem com a rector de la citada parròquia, Pere Pau Colomer, sense que hàgim pogut escatir fins quan durà la seva gestió a l'esmentada parròquia.

Des de 1670 a 1680, en fou el rector Pere Benet Font, prevere, durant la gestió del qual trobem l'església ben fornida de tot el necessari per al culte, tal com hem referit suara (22).

Des de 1690 a 1705, tingué cura de la pastura espiritual per als feligresos de la citada parròquia, Domènec Pontich, prevere, oriünd de la diòcesi d'Urgell. I des de 1713 a 1730, Joan Pujolar, prevere. Aquests rectors del segle XVIII, tots maldaren a fi de deixar l'església ben proveïda, tal com hem vist més amunt, fins arribar a l'afiludada data de 1734, en la qual hom pot comprovar que no hi mancava res de tot el necessari per al culte. En aquesta data, regia els destins de la parròquia Narcís Puig, prevere, el qual n'havia pres possessió quan encara era diaca, en 1631; però desconexem quan cessà en el càrrec. Des d'aquest, passem a citar Mn. Palladi Pagès, que bé s'ho val pel seu llarg rectorat des de 1795 a 1826, data que encara l'hi trobem. Tenim referències d'una anècdota relacionada amb el referit rector; i és que pel desembre de 1822, havia nascut un nen en el mas Colomer del Corb, parròquia de Les Preses, que havia d'ésser batejat el dia 2 del citat mes a l'església de Sant Pere de Les Preses. Però per aquells dies havien passat pel referit poble les tropes de la constitució; i el

rector, Mn. Damià Surroca —1814-1831—, esporuguit, s'absentà de la parròquia veient-se obligats els pares de l'infant, Josep Colomer i Rosa Oró, hereus del dit mas, portar-lo a La Cot per tal de batejar-lo, cosa que efectuà el susdit rector de l'esmentada parròquia, Mn. Palladi Pagès (23).

En els primers anys de la gestió rectoral de Mn. Joan Pujolar a La Cot, tenim notícies documentades que els pabordes de la Confraria del Roser eren Antoni Masó, batlle de sac d'aquella parròquia i Miquel Vilar. En efecte, consta en acte fet en poder de Miquel Viola, notari de Santa Pau, datat el 17 de gener de 1713, la lluïció d'un censal feta i signada pels dits Mn. Joan Pujolar, rector de La Cot, Antoni Masó i Miquel Vilar, com a pabordes de la susdita confraria, a favor de Joan Prat Malagelada, pagès, de La Cot, de preu de 55 lliures i 9 sous (24).

I acabem el present paràgraf fent palés que desconeixem la data de la consagració de dita església, car, com ja hem dit, la primera notícia que tenim de La Cot amb la seva església, data de l'any 1009, amb motiu de la referida donació que féu l'arxiprest Witard al Monestir de Sant Pere de Besalú.

Hi ha hagut algun historiador que, confonent aquesta parròquia amb la de Santa Maria de Batet, ha situat la primera notícia de La Cot a l'any 977; però en aquesta data de la fundació del Monestir de Sant Pere de Besalú, el que féu el comte-bisbe Miró, fou cedir el mas Gavalmach de Batet (l'actual mas Godomar, segons Solà-Morales) al dit cenobi. I el que és pitjor, que n'hi ha hagut algun altre que, copiant el que digué el primer que s'equivocà, també ho ha divulgat ben erròniament: i així successivament aniran fent-ho altres si no s'hi posa mà, posant en relleu semblant error.

LA CAPELLA DE SANTA MARGARIDA

Hem dit el principi, que el termenal de La Cot ocupava una zona eminentment volcànica; i en realitat és així, car allà hi trobem els volcans del Cruscat i Santa Margarida, topònim que des de

temps immemorial porta l'últim dels citats, per haver-hi bastida una capella a llaor de la susdita Santa, precisament dintre el cràter del volcà. Si volem donar crèdit el contingut dels goigs a llaor de la Santa, l'origen del seu culte fou la troballa de la seva imatge possiblement en el mateix cràter del volcà. En canvi, referent a la data de la seva construcció, no posseïm cap dada, i ens hem de conformar amb simples càlculs relacionats amb la data més remota de la primera notícia que en tenim. El culte a Santa Margarida no és pas que abundi massa en el bisbat de Girona en comparança d'algun altre Sant, com per exemple succeeix amb Sant Sebastià; però sí que coneixem algunes capelles dedicades a aquesta Santa màrtir que visqué en el segle III, possiblement entre els anys 255 a 275. Sembla que era filla d'un sacerdot de Júpiter, i en convertir-se al cristianisme hagué d'abandonar la seva casa pairal. Sembla que sofrí el martiri en temps de l'emperador Aurelià—270—275, el qual lliurat al paganisme a tota prova, permeté la persecució dels cristians. Malgrat no tenir un esplèndid culte, encara trobem quelques capelles dedicades a la citada màrtir disperses pel bisbat gironí, a part de la nostra de La Cot. Així tenim que les esglésies parroquials de Quart i una altra de la Vall de Bianya, tenen per titular Santa Margarida; a Bescanó, Sant Esteve de Bas, Les Planes, La Cellera, Vilobí d'Onyar, Roses i Empúries, hi havia sengles capelles bastides a llaor de Santa Margarida. Moltes de les al·ludides han desaparegut i, per tant, s'ha extingit el culte; en canvi en algunes altres de les que hem citat, si bé poques, el culte encara perdura. (25)

La primera notícia que tenim de la capella de Santa Margarida de La Cot, data de l'any 1403. En efecte, Bernat de Ça Terrada, citat suara, el 16 de maig del susdit any, féu testament en poder de Pere Mas, clergue de la caplla del castell de Santa Pau per raó del benifet, i notari públic del castell de Finestres i de tot el seu termenal, en el qual, a més d'altres deixes que feia, llegava 10 sous a favor de l'obra de la capella de Santa Margarida. (26)

Si bé l'escriptura que cita la capella és de 1403, tot i això, po-

dem considerar que en la segona meitat del segle XIV ja existia. En efecte, sabem per mitjà d'un altre testament del 14 d'octubre de 1370, que a l'esmentada data, el referit Bernat de Ça Terrada ja era rector de La Cot, puix que féu de marmessor en el testament de Guillem de Condamina (Coromina) de Les Preses i en l'instrument notarial hi és citat amb el seu propi nom com a rector de La Cot. Ara bé, hem de suposar que ell no manà bastir tal capella, ja que haurien observat quelcom en el seu testament o sia, no s'hauria limitat a donar simplement 10 sous a la referida capella si hagués pogut atribuir-se la paternitat de la citada capella, o bé si hagués estat construïda en el seu temps per altres persones, ja que hauria estat objecte de la seva predilecció, i la deixa, a favor de dita capella hauria estat més esplèndida. A totes passades el punt de partença des del qual en tenim notícia indirecte, considerant que abans del susdit rector la capella ja existia, ens remuntem quasi a mig segle XIV, antigor força respectable. (27)

Nosaltres creiem que en els seus orígens es tractava d'una capelleta romànica, possiblement del segle XII.

Les actes de les visites pastorals que són servades a l'Arxiu Diocesà de Girona, comencen en 1314; però la primera que parla de la capella de Santa Margarida correspon a l'any 1436 en temps del rector Antoni Bellargarda. En la susdita acta llegim: "Quod Capella Sancte Margarete que mansit aperta et deshoneste, claudatur". Suposem que en les ensulsiades de 1427 i 1428, restà enderrocada; però donades les dimensions reduïdes de la construcció, fou fàcil redificar-la. Algunes altres esglésies que havien experimentat terriblement els efectes del terratrèmol, a l'esmentada data de 1436, encara romanien derruïdes havent de practicar el culte en certes instal·lacions provisionals. En canvi la dita capella sembla que estava construïda, però romanien força abandonada i desmenegada. (28) En 1548, durant la gestió de l'al·ludit Bartomeu Bassols, sabem que hi havia l'altar amb la imatge de la Santa i amb una ara consagrada i en general mediòcrament endreçada. (29)

Al cap de tres anys, concretament en 1551, el 12 de juny, el delegat episcopal en la seva visita a la parròquia de la Cot ordenava que dintre els quatre mesos següents, es fes la necessària reparació del teulat de la referida Capella. (30) Malgrat tot, semblants ordres no foren obeïdes, ja que el 4 de juny de 1554, el delegat episcopal en la seva Inspecció, insistia novament en la reparació de la teulada i, ultra, manava adobar les parets de la capella les quals es trobaven en un estat deplorable. Tot això ho ordenava als obrers, els quals havien de fer-ho executar dintre els quatre mesos, sota la pena d'interdicte personal. (31)

Tot i que semblants ordres eren terminants, aquestes no es complien; i és que hi havia quelcom que, pel damunt de la bona voluntat i desitjos d'obeir, s'imposava. El que dificultava portar a terme les obres d'arranjament, no era res més que la penúria econòmica. Una parròquia de catorze cases, com comptava La Cot en la citada data, haver d'atendre el manteniment de l'església parroquial i el de la referida capella, sobrepassava les seves possibilitats. Per això no és estrany que al cap de quinze anys, en 1569, durant el rectorat de Mn. Gaspar Cros, encara no s'havia fet res a la dita capella. I així tenim que el dia 12 de setembre de 1569, entrava el comissari del bisbe gironí per tal de verificar la visita canònica a la parròquia de La Cot en nom del prelat, Pere Carles-1565-1572-, i trobà que no s'havien portat a terme les obres ordenades, amb l'agreujant que els desperfectes, en el transcurs dels quinze anys, havien augmentat a causa dels degoters existents. En conseqüència el dit visitador episcopal tornà insistir amb ordres serioses per les quals manava la més prompta reparació de la teulada i parets de l'ermita (32).

Des de la referida data de 1569, trobem un període de cinquanta-sis anys que en les actes de les visites pastorals no es diu ni piu de la capella de Santa Margarida, tot i les visites efectuades en 1580, 1582, 1591, 1594, 1598, 1600, 1606, 1609, 1613, 1615, 1619 i 1621 a la parròquia de La Cot. Serà la del 16 d'agost de 1626, quan trobem que el delegat del prelat mana

als obrers que facin recobrir el teulat i reparar el sòl de la capella. Aquesta vegada no es parla de les parets, però sí del teulat. Aquest fet ens mena a pensar que arran de la visita de 1569, almenys part de les obres ordenades foren dutes a terme, i àdhuc potser totes; i si tornà disposar l'arranjament del teulat, hem de considerar que havien transcorregut cinquanta-sis anys des de la possible última reparació, període molt llarg si tenim en compte que la teulada és la part més vulnerable d'un edifici, especialment quan aquest és deshabitat, ja que durant els períodes de pluges no pot ésser controlat amb la finalitat de descobrir un possible degoter (33).

Cal remarcar que el visitador de torn, fos el mateix prelat o bé un delegat seu, es limitava entrar a l'església parroquial i allà efectuava la visita d'inspecció juntament amb el cementiri i la casa rectoral; i si hi havia capelles o esglésies disseminades pel termenal de la parròquia, aleshores, generalment, practicava la visita "per relationem", o sia, el visitador formulava al rector certes preguntes sobre l'estat de l'església, capella o el que fos, i, aquest, previ el jurament conforme diria la veritat, responia les preguntes formulades. A voltes, sigui perquè la visita era una mica superficial, sigui per qualsevol altre motiu, es preteria la referida visita "per relationem". També depenia moltes vegades del secretari de visita que l'acta fos complerta, car mentre unes actes són riquíssimes en detalls, altres són molt escarides, limitant-se a fer constar en el document el que era més essencial; i en aquest cas, ves a saber si deixaven de redactar el que el rector havia declarat sobre l'estat i altres circumstàncies d'alguna església existent en la circumscripció parroquial. Si tenim en compte tals particularitats, és molt natural que en moltes visites consecutives els documents no ens parlin de la capella de Santa Margarida.

Després de l'any 1626, tornem a trobar una perllongada llacuna de setanta-set anys, durant els quals les actes de les visites efectuades a La Cot no ens fan cap mena de referència de l'esmentada capella de Santa Margarida, tot i que enregistrem set visites portades a terme a la referida parròquia. Es el 25

de juliol de 1703, durant la gestió del rector Mn. Domènech Pontich, quan trobem per primera vegada l'esmentada capella en bones condicions, puix que hom pot llegir en la crònica de la visita, referint-se a la capella de Santa Margarida: "Fecit visitam per relationem et invenit altare cum ara consecrata et bene ornatum et nullum est beneficium", o sta trobà l'altar amb ara consagrada i ben ornat i no hi ha cap benifet fundat (34). En canvi, en 1727, essent rector Mn. Joan Pujolar, llegim: "Invenit altare cum ara et male ornatum"; l'altar estava mal adornat, però no consta que hi hagués cap desperfecte, ja que en cas afirmatiu no hi mancaria l'ordre d'arranjament dintre d'un termini determinat (35). El 28 de juny de 1734, durant el rectorat de Narcís Puig, prevere, enregistrem una altra visita canònica en la qual els documents ens tornen a fer referència de la susdita capella; però aquest pic l'adornament ja no és negatiu com en la visita anterior, car l'acta diu així: "Invenit altare cum ara consecrata et mediocriter ornatum" (36).

Tenim referències, que en 1776, la capella estava en bones condicions de conservació i l'altar ben adornat, i que no hi havia cap ornament sacerdotal, puix que sempre que s'hi celebrava missa es portaven els citats ornaments de la parròquia (37).

Segons Monsalvatje, sembla que la imatge de la Santa, tallada en alabastre, fou salvada del cataclisme produït pels moviments telúrics del segle XV, de manera que abans de la contesa civil de 1936, encara hom la podia contemplar si retia visita a la capella. Salvada també de la destrucció, en 1936, se'n féu una reproducció per tal de venerar-la a la capella, i l'autèntica avui dia es troba al Museu Diocesà de Girona. En el segle passat, concretament en 1865, la dita capella fou restaurada (38).

Referent a les visites pastorals efectuades a la parròquia de La Cot, hem observat que en poquíssimes vegades foren portades a terme personalment pel mateix prelat, ans la major part de les vegades foren fetes per un delegat seu, el qual generalment era de Girona mateix. No obstant hem descobert

que en algunes ocasions no fou així: com per exemple en la que tingué lloc el 23 de novembre de 1514, que fou realitzada pel Dr. Esteve Bassols, rector d'Olot, —1503-1539—. També el bisbe Guillem de Boïl —1508-1532— delegà, per algunes visites que havien d'ésser practicades a la diòcesi, al rector de Santa Pau, Joan Fàbrega, el qual entrà a La Cot per tal de dur-la a cap en dita parròquia el 4 d'octubre de 1529 (39). I, finalment, hem vist que el bisbe Bastero delegà Mn. Quirze Molar, rector de Figueres, el qual, entre altres parròquies, visità la de La Cot el 26 de juliol de 1741. Aquest, fent-se ressó del que ja havia ordenat el prelat Baltasar Bastero en la seva visita personal, feta personalment a la susdita parròquia, en 1738, manà que les parets de dintre la capella de Santa Margarida havien d'ésser emblanquides "perquè estaven descrostades".

Per a finalitzar aquest paràgraf dedicat a la capella de Santa Margarida, reproduïrem els goigs que es cantaven a llaor de la ínclita màrtir.

GOIGS

de la verge y mártir

trebada y venerada en la
sa Cot.

PUIG de Deu sou tant amada,
y per Ell tant escullida,
verge y mártir Margarida
siau la nostra advocada.

De Antioquia natural,
foreu vos verge sagrada,
y a una santa dida dada
per defecte maternal,
ahont de llum celestial
vareu ser il·luminada: etz.

En la vostra juventud,
edat de major flaqueza,
Olibrio ni ab sutilesa
inmutà vostra virtut,
ni mogué ab esclavitut
vostra fe deificada: etz.

Veyent yana aquell dur cor,
tota promesa nupcial,
y tota proba infernal,
mudat lo fingit amor
en rabia y cruel furor,
ab torments foreu probada: etz.

Assoltarvos cruelment
manà lo Juge malvat,
arrancant per tot costat
vostra sanch copiosament,
y ab ganchos seguidament

vostra carn fou descarnada, etz.

Luego os tornà posar presa,
y vostra virtut constant
burlà ab la creu triuntant
del infern la sutilesa,
y del dragó la feresa,
quedant allí reventada: etz.

Veyent lo infiel president
que tot habia estat va
los pits y costats manà
cremarvos impiament,
y lligada finalment
al aigua foreu tirada: etz.

Pero per do superior,
ointse un terremoto gran,
sobre vos baixà al instant
un colom ab resplandor,
y del aigua sens dolor
sortireu ja deslligada: etz.

Aquell prodigi evident
los cristians multiplicà,
los quals irat sentencià
Olibrio lo president,
y la Santa finalment
manà que fos degollada: etz.

Los verdugos infielment
arrancaren sens pietat

EN HONOR

Santa Margarida

Parroquia de S. Miquel
Bisbat de Girona.

de vostre cos delicat
vostra sanch copiosament,
morint victoriosament
per la religió sagrada: etz.

Verge que al cel habitau,
quant gran es vostre poder,
puig per divinal voler,
la àrida terra regau,
y ab vostra CINTA aliviau,
la dona desconsolada: etz.

Sou patrona y protectora
de Sant Miquel de sa Cot,
trobada en aquell gran clot
en el qual sou habitadora,
y molt gran consoladora
de los que sou visitada: etz.

Oh mártir! oh dels amor!
puig que animosa y constant,
al cel entrareu triuntant,
fortifiquen nostre cor,
y ab vostre amparo y favor
lograrem vostra morada: etz.

TORNADA

Puig que sou glorificada,
per eterna y feliç vida:
verge y mártir Margarida
siau la nostra advocada.

✠ Ora pro nobis B. Margarita.

✠ Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS

Indulgentiam nobis, quæsumus Domine, Beata Margarita Virgo et Martir implòret, quæ tibi grata semper extitit et merito castitatis, et suæ professione virtutis. Per Dominum, Etz. Amen.

LES MASIES DE LA COT I EL DOMINI DIRECTE DE L'ABAT DE BESALÚ

Algunes de les masies disseminades pel termenal de La Cot, són d'una antiguitat corprenedora, fet que ens sadolla d'encís i ens fa remuntar l'esperit als temps medievals. Moltes d'elles, de ranci llinatge, són continuadores encara avui dia de llur ascendència però no perdura el cognom; altres, tal volta extingida la descendència, són habitades per famílies que no tenen res a veure amb els primitius estadants, però la casa encara en conserva el cognom. Els Finestres, els Pujolet, els Fontfreda, els Bassols, els Caselles, els Aulet, els Casadevall, els Malagelada, els Pont i els de Ça Triola i alguns altres, tots aquests cognoms ens han vingut a mà en documents dels segles XIV i XV. Val a dir que tots els referits cognoms relacionats amb persones, eren la denominació dels llurs respectius masos de la seva procedència.

Els batlles de sac, establerts a la casa de Ça Masó, eren els encarregats d'urgir el pagament de les prestacions i censos dels emfiteutes i recollir-los en un sac i fer-los arribar al senyor, o sia, en el nostre cas, a l'abat de Besalú. Per tant, el batlle venia a ésser una mena de procurador de l'abat. Tenim notícia d'algun dels dits batlles; per exemple, hem constatat documentalment que Bernat dez Coll exercí la batllia de sac, des de 1314 a 1329; Pere dez Coll, donzell, fill de l'anterior, el descobrim en 1345. En 1355, trobem Bernat de Pont de La Cot i Ramon Vilardell de Santa Pau, els quals tenen la dita batllia per indivís; i en 1362, 1368 i 1373 encara ens topem amb el citat Bernat de Pont ostentant càrrec, si bé ignorem si continuava tenint-lo per indivís. Molt més tard, devers l'any 1525 posseïa la batllia Bernat Metge (a) Batlle; i en 1545 descobrim el seu fill Gerald Batlle (a) Metge. Al cap de quaranta anys, concretament en 1595, trobem Marilius Batlle, possible descendent dels dos anteriors, com a obtentor de dita batllia. Finalment, ens

hem topat, en 1713, amb Antoni Masó últim batlle d'entre els que coneixem (40).

De la residència dels batlles no en resta res més que un munt de rocs i parets enderrocades sobre un puig situat a la part de migdia de l'església: són les ruïnes de la Masó o batllia. Des de la venda de l'aloetat de La Cot, feta per la referida Ermessendis a l'abat i Monestir de Besalú, en 1029, aquest era el senyor al·lodial de tot el terme de la dita parròquia; i amb motiu del domini directe de l'abat i cenobi de Sant Pere de Besalú sobre tot el termenal, tots els posseïdors del domini útil propietaris de masies i terres, havien de prestar agraris tasques i censos i altres drets als referits abat i Monestir. Per tant, l'abat de Besalú com a senyor al·lodial, era el que establia les masies i terres als agricultors per tal de millorar-les, o bé a voltes cedia algun casalot amb terres de poca extensió a fi d'evitar la improductivitat de les mateixes. Era la cessió emfitèutica, feta pel senyor que tenia el domini directe perpètuament o a llarg termini, en virtut de la qual l'emfiteuta tenia el domini útil de l'immoble cedit, mitjançant el pagament de certes prestacions anuals. L'acte de semblant cessió escrita pel notari, se'n deia carta precària. Així tenim que a 3 de juliol de 1320, l'abat de Sant Pere de Besalú, fra Dalmau de Palol —1309-1323—, establia a Guillem de Ça Maiola de Les Preses una feixa de terra, situada a la parròquia de Sant Miquel de La Cot. El text de la carta precària que modestament hem traduït del llatí, diu així: "Fra Dalmau, abat de Sant Pere de Besalú, sabent que un tros de terra prativa, anomenat prat del Corb, que per dit senyor abat i Monestir es té en la parròquia de Sant Miquel de La Cot, no es cultiva ni es treballa ni de dita terra rebem profit de cap mena; i sabent que els infrascrits homes tenen en comú i han acostumat tenir l'empriu d'herbes i pastures en dit tros de terra, per això volent reduir a cultiu la dita terra a fi que sigui útil als dits senyor abat i Monestir, amb consentiment i voluntat de Besalú Aruga, Guillem Antiga, Pere Figuera, Ramon Calmella, Pere Quintana, Guillem Colomer, Bernat Curós i Ramon Camps, de la parròquia de Sant

Pere de Les Preses, tenint empriu de les herbes i pastures de dit tros de terra, el dit senyor abat per si i tots els seus successors, dóna, concedeix i estableix a Guillem de Ça Maiola de dita parròquia, i als seus perpètuament, una feixa de la mateixa terra prativa que afronta a orient, amb les feixes de Ramon Calmella; a migdia i a ponent, amb la feixa del dit Ramon de Camps; i a cerç, amb l'honor de la masoveria de Pont. També dono al dit Maiola, perpètuament, entrada i eixida i dret de camí per dita feixa, sota la feixa del mas Malagelada, per les feixes que havia establert a Joan Faxó i al citat Ramon de Camps; la qual concessió i establiment de la referida feixa fa al susdit (Maiola) i als seus perpètuament, amb totes les millores amb el pacte i condició que el referit Maiola i els seus, quedin obligats perpètuament a cultivar i treballar dita feixa, sense poder deixar-la a l'esdevenidor per prat, ans pel treball i cultiu de pa i vi a les seves voluntats; com també que no puguí el dit Maiola ni els seus, plantar en la referida feixa arbres; però sí vinya, figueres i dos salzes en el camp de la mateixa feixa de terra, els quals salzes no donin ni puguin causar dany a alguns treballs que són al voltant, salvant, emperò, el dret per dit senyor abat i els seus successors en tots els terços i foriscapis; i que dit Maiola li donarà perpètuament, delme i mitja primícia de tots els esplets de pa i de vi provinents d'aquella. I l'altra meitat de primícia, a l'església de Sant Miquel de La Cot.- Item dit senyor abat fa definició i remet perpètuament a favor del dit Maiola i els seus, la tasca i cussura que dits senyor abat i Monestir devien rebre de tots els esplets de l'empriu de les herbes i pastures que en el citat tros de terra prativa el dit Maiola tenia i havia acostumat tenir, com més amunt resta dit. Tot el qual el mateix Maiola promet observar. Firmaren aquest establiment tots els esmentats més amunt, com consta en aquest acte en pergamí rebut en poder de Guillem d'Hostoles, subtitut de Pere Arnau Cusidor, notari Públic d'Olot als cinc de les nones de juliol (tres de juliol) de 1320" (41).

El 6 de març de 1511, l'abat de Sant Pere de Besalú, Bernat

Xammar —1504-1514—, signava per raó de la senyoria, l'escriptura de venda perpètua d'una peça de terra feta per Bartomeu Suyles, (a) Pujalet. Antònia la seva esposa i llur fill, senyors útils i propietaris del mas Pujalet, de la parròquia de Sant Miquel de La Cot, a Vicenç Colomer del veïnat del Corb, parròquia de Les Preses. L'instrument de venda havia estat fet en poder de Narcís Amalrich, notari de Santa Pau. Semblant peça de terra, situada a la parròquia de Sant Miquel de La Cot, contenia uns sis jornals d'extensió entre el que era erm i cultiu. Afrontava a sol ixent, amb l'honor dels venedors; a migdia, amb l'honor del mas Casadevall, anomenat Sunyera; a ponent amb l'honor d'en Antiga del veïnat del Corb; i a tramuntana, amb l'honor del mas Pont de dita parròquia de La Cot i part amb altre honor del referit mas Pont que fou de les pertinències del mas Peses de La Cot, mitjançant rec. Fou venuda la citada peça de terra pel preu de 8 lliures barceloneses de tern, salva-da sempre la directa senyoria del referit abat i Monestir de Sant Pere de Besalú als quals el comprador havia de prestar tasca de tots els esplets; i als venedors els havia de pagar sis diners anuals en ajuda del cens que feien al dit abat. Aquesta peça de terra, ja havia estat venuda a carta de gràcia per l'alludida Antònia Pujalet, amb consentiment del seu marit, a Mateu Colomer, pare de l'esmentat Vicenç, en 1502, pel preu de tres sous, per mitjà d'escriptura rebuda en poder del notari de Santa Pau, en data del 3 d'abril del dit any; però en lloc d'exercir el dret de redimir-la dintre el temps fixat, o sia, passar altra volta en poder del venedor, "servatis servandis", pactaren comprador i venedors la venda definitiva a perpetuïtat sota les condicions més amunt exposades. Volem puntualitzar que l'abat de Besalú només tenia la senyoria al·lodial de tot el termenal de La Cot; en canvi la jurisdiccional la posseïa el baró de Santa Pau, car la parròquia de La Cot pertanyia a la baronia del referit Santa Pau, junt amb Sant Aniol de Finestres, i els actuals termes parroquials de Sant Esteve de Llèmana, Sant Martí, La Barroca i Granollers de Rocacorba (42).

Ens consta documentalment que pels idus de novembre de

1420, l'abat de Besalú establí tres peces de terra a l'hereu del mas Malagelada. Cal remarcar que el mas Malagelada és un dels masos més antics de La Cot, car la primera notícia que en posseïm data de l'any 1291. En efecte el 24 de setembre de l'esmentat any per mitjà d'un instrument notarial fet en poder de Berenguer Lupeci, notari públic de Barcelona, Perpinyà Malagelada feia donació "inter vivos" al seu germà Pere Torroella de tot el que de dret li pertocava o pogués pertocar per raó de la legítima paterna i materna i herència o altra qualsevol cosa a la masoveria de Malagelada amb els seus honors i pertinències que són a la parròquia de Sant Miquel de La Cot i de tots els béns mobles i immobles paterns i materns en qualsevol lloc que fossin. Semblant donació era irrevocable i perpètua, feta en presència dels testimonis Guillem Bassols i Pere Bonifaci (43).

En aquesta època, més o menys, entre els honors i pertinències del mas Malagelada de La Cot, hi figurava la masoveria de Coma. Aquesta masoveria prestava cada any a l'hereu Malagelada una perna del millor porc, una peça de cansalada a pes del monestir de Sant Pere de Besalú, un parell de gallines, 10 ous i mitja quartera de forment. Però en un pergami que hem llegit datat als deu dies de les calendes de desembre (23 de novembre) de 1312, veritable instrument notarial fet i clos per Pere Arnau Cusidor, notari d'Olot, Pere Malagelada absolia a Saurina Coma i al seu marit Pere, la prestació de tots aquells censos que hem referit, per cert ben onerosos, i el dit Pere Malagelada els reduïa al pagament de vuit sous pagadors cada any per Nadal i quatre sous, també anuals, que havien d'ésser satisfets al dit Pere Malagelada per la festa de Sant Pere i Sant Feliu del mes d'agost (44).

Tenim referències de l'existència del mas Cabanyils a la primeria del segle XIV, el qual fou propietat d'una tal Elisenda d'Exart que havia tingut una filla natural amb Bernat de Colltort, cavaller, anomenada Guillema, emmaridada després amb Bernat Borrell de la parròquia de Sant Miquel de La Cot. Les esmentades Elisenda i Guillema, segons consta en escriptura

feta en poder de Pere Roca, escrivà del castell de Finestres, als dotze dies de les calendes de Juny (21 de maig) de 1322, feren perpètua donació del citat mas Cabanyils a Bernat d'Exart, oncle de la dita Elisenda, fill d'altre Bernat, de la parròquia de Santa Maria dels Arcs de Santa Pau. Però els set de les calendes d'abril de 1330, mitjançant instrument fet en poder de Guillem d'Hostoles, substituït de Pere Arnau Cusidor, notari d'Olot, el dit Bernat d'Exart feia donació irrevocable de l'esmentat mas Cabanyils a la seva reneboda, Guillema, filla natural del dit Bernat de Colltort, ja difunt en aquella avinentesa, i de l'al·ludida Elisenda, neboda del referit Bernat, el donador, en presència dels testimonis Ramon de Caselles i Pere de Fontfreda, ambdós de La Cot. El mateix temps, el susdit donador, en Bernat, tornava a la donatària, Guillema, l'instrument notarial de l'anterior donació d'aquest mas que havien fet les referides mare i filla a llur oncle Bernat (45).

L'abat de Besalú, ultra les tasques, agraris i censos, rebia tot el delme de la parròquia de La Cot, llevat del delme de totes les possessions del mas Fàbrega, que el rebia l'obrer del Monestir de Sant Pere de Besalú, i d'altre delme que percebia el rector de certa possessió pertanyent a la rectoria. No hem pas pogut escatir quina era semblant honor propietat del rector de torn, car el document d'on hem tret la notícia no és gens explicatiu (46).

PRESTACIONS QUE REBIA EL BATLLE DE SAC DE LA COT

Els batlles de La Cot, per raó de la batllia, rebien la meitat del delme de la masoveria anomenada dez Papans i la masoveria Costa. A més percebia el redelme de vi, llegums, llana, lli, cànem, carnalates i altres coses que també en cobrava el redelme.

A més rebia tres gallines en concepte de cens, del mas Fàbrega, i altres censos del mas Costa de La Cot.

Segons consta en un instrument notarial fet en poder de Galceran Bassols, notari d'Olot, el 8 de desembre de 1545, Gerald Batlle, senyor útil i propietari de La Masó, de la parròquia de Sant Miquel de La Cot, i per raó del citat mas, també senyor útil i propietari de la batllia de sac de dita parròquia i Miquela la seva esposa, vengueren a gràcia de redimir a Miquel Ferrarons, fuster de la vila d'Olot, pel preu de 20 lliures barceloneses, el dret de recaptar i rebre el redelme de vi, llegums, llana, lli, cànem, carnalates i d'altres coses de les quals se'n rebia el redelme en tot el terme de la parròquia de Sant Miquel de La Cot, com a propietaris del mas de La Masó.

També li vengueren aquelles dues quarteres de blat i dues gallines i tots i qualsevols altres drets que els pertocaven per raó de la batllia, junt amb tots els censos del mas Costa de La Cot i el redelme que rebia el batlle de totes les terres i possessions i honors de dit mas que tenia en el terme de La Cot. Amb la referida venda, també hi anavem incloses aquelles tres gallines que el batlle havia de percebre i de fet rebia anualment, del mas Fàbrega de la referida parròquia, junt amb aquella quartera de blat que cada any el mas dez Papans havia de fer i prestar al batlle (47).

Cal remarcar que semblant venda, no fou perpètua, ans fou efectuada a carta de gràcia, de manera que el venedor podia recuperar-ho mitjançant llučió o redempció. Per tant, semblant venda, suposava una renúncia temporal al cobrament dels drets com a batlle.

Volem puntualitzar que s'entenia per redelme, la quarta part del delme que percebia el senyor.

Finalitzem aquest tema amb la immigració occitana. Des d'últims del segle XV, fins ben entrat el segle XVII, França experimentà un veritable èxode de la seva població vers Espanya la recerca de més seguretat i mitjants de subsistència. Podem afirmar que no hi hagué parròquia de tota aquesta zona d'Olot que no hi hagués algun dels dits occitans instal·lat. Calculem que en el vescomtat de Bas durant el citat període (tot el segle XVI i part del XVII), n'hi hagué més de cent. A Les Preses solament, n'hem identificat uns 35.

Pel que fa referència a La Cot, si bé en menys escala, també n'hem descobert tres: Andreu Termet, oriünd de Cahors, i un tal Miquel, procedent de la diòcesi de Saint Fleur. Aquests dos els trobem a La Cot en 1530. Més tard, devers el 1625, ens topem amb un altre anomenat Guillem Font, el qual sabem que era francès, perquè així ho diu el document d'on hem tret la notícia, però no coneixem la població o bé diòcesi d'on procedia. (48)

LES MALTEMPSADES A LA COT

No tenim pas notícies concretes, referents a La Cot, sobre els estralls causats dintre el seu terme pels terratrèmols esdevinguts en els anys 1427 i 1428; però en tenir alguna referència dels esfondraments ocorreguts en alguna casa propera quasi limitant en el terme de La Cot, degut als moviments sísmics, això ens mena a pensar que la dita parròquia en fou una víctima més.

Quant a la celebèrrima pesta de 1348, que tantes víctimes causà arreu del Principat i àdhuc a fora, sí que en tenim alguna informació, car posseïm còpia d'un pergamí, desxifrat i transcrit pel sota signant, fet en poder de Pere Solà, notari de Besalú, datat el dissabte dia 25 de setembre de 1351 (Vegeu l'apèndix al final), en el qual consta que Jaume Pujolet, de la parròquia de Sant Miquel de La Cot, comparegué davant la Cúria i el jutge ordinari de Besalú, Bernat Font, amb unes lletres en les quals exposava i suplicava ensems, que Ponç de Pujolet de dita parròquia, germà seu, morí pels voltants de la Mare de Déu d'agost "que mortalitate pessima proxime preterite hanc terram tantum derunt", o sia a causa de la mortaldat pròxima passada que tant afligí aquesta terra; i tenint en compte que morí abintestat, sense fills i germans ni germanes seves, sinó solament restava el referit Jaume Pujolet com a més pròxim familiar al qual de dret li pertocaven tots els béns mobles, immobles, noms drets i altres béns que havien estat de l'esmentat Ponç Pujolet;

per això requeria i suplicava al susdit jutge, que declarés i promulgues que els dits béns mobles i immobles, noms, drets, i altres béns que havien estat propietat de l'al·ludit Ponç, difunt, corresponien al citat Jaume com a germà i més pròxim hereu seu abintestat, i demenava al dit jutge que obligués tots els posseïdors de tots els béns a lliurar-los al susdit Jaume com a hereu universal. Tot seguit sortiren testimonis, entre els quals hi figuraven Pere Antiga, del veïnat del Corb, parròquia de Les Preses, Bernat de Pont, de la parròquia de La Cot i algun altre, els quals tots unànimement declararen que Jaume i Ponç Pujolet eren fills de Pere Pujolet i Maria, muller seva i que tothom els reputava com a tals; i que els referits Ponç i Jaume sempre havien tingut als citats Pere i Maria com a pare i mare seus, i així eren tinguts per l'altra gent; que Pere i Maria s'anomenaven cònjuges i així eren considerats per les altres persones.

Interrogats els dits testimonis, el jutge procedí a declarar que tots els béns mobles i immobles havien pertanyut i devien pertànyer al referit Jaume Pujolet com a germà que realment era del dit Ponç i així era tingut per la gent segons declaració dels testimonis esmentats.

Aquesta sentència judicial fou llegida en el susdit dissabte, a Besalú, davant els testimonis Ramon Pere de Torralles i Guillel, fill d'altre Guillem, sabater de Besalú, i molts altres. (49)

Com hom pot comprovar per mitjà de l'esmentat document, el dit Ponç Pujolet fou una de les víctimes d'aquella pesta nefasta i de trista recordança. Llàstima que els documents, sobre tal epidèmia, escassegin privant-nos d'una informació que de segur seria esborronadora; puix que si tenim en compte la la magnitud en extensió de la susdita glànula, fàcilment hom endevina que, malauradament, no fou pas el dit Ponç Pujolet, l'única víctima de tan cruel maltempsada a la parròquia de La Cot.

Altra de les maltempsades que sens dubte afectà a La Cot fou el moviment dels homes de remença. No tenim pas referències documentades de cap acció bèl·lica en el termenal de La Cot, però no seria pas arriscat suposar que, durant tants anys que

durà la revolta, hi hagué alguna escaramussa per aquells verals de La Cot, donada la proximitat del castell de Colltort, el qual hem comprovat documentalment que en aquella avinentesa estava ben fornit i guarnit de gent armada. (50) Està clar que hi hagué els fets de Santa Pau en el començament de la revolta, la presa del castell de Santa Pau i captura del Baró Oms en 1485 i a la crema dels castells de Santa Pau i Finestres en 1487, tot i havent-se promulgat la sentència de Guadalupe; però semblants accions no creiem que s'estenguessin pel termenal de la Cot, car no hi havia cap objectiu per part dels remences perquè aquests el poguessin assaltar. Però, repetim, que és molt versemblant l'existència d'alguna lluita aïllada passatgera degut a la proximitat dels castells de Colltort i Santa Pau, semblant, moviment, en els bisbats de Girona, Vic i Barcelona estava tan arrelat, que generalment en totes les parròquies si no hi havia pagesos implicats en l'acció directa de la revolta, almenys simpatitzants i col·laboradors a la causa remença perquè de fet ho eren, per estar subjectes als respectius senyors. Després de vint-i-quatre anys de lluita, tingué lloc, el 21 d'abril de 1486, la sentència de Guadalupe, per mitjà de la qual restava arranjada la qüestió remença. Però abans de dita sentència, el rei Catòlic exigí als senyors i pagesos que signeissin una escriptura de compromís en senyal de submissió a la sentència arbitral que ell, el monarca, dictés. Malgrat la resistència dels senyors, als quals el rei els havia amenaçat amb l'ennobliment dels remences en el cas d'oposar-se a firmar el dit compromís, a últims d'octubre de 1485, el signaren a Barcelona; i, com diu Rovira i Virgili, ho feren més per no desairar el monarca que no pas per convicció. Per altra banda, exigiren al rei que fossin exclosos de l'arbitratge els censos i les tasques. Quan els pagesos, signaren l'escriptura en el Monestir d'Amer el 8 de novembre de 1485, en presència d'Iñigo López de Mendoza, comte de Tendilla i marquès de Mondéjar, home de confiança del rei i delegat seu, Mendoza, exigí a Verntallat i altres caps assistents, que juressin conforme lliurarien els castells que tinguessin en llur poder, cosa que feren, però els pagesos es resistiren a fer

cap prestació als senyors, fins que no hagués tingut lloc la sentència arbitral. Els castells que lliuraren, foren els de Brunyola, Viloví, Llagoterà, Rocacorba i Castell-Empordà, però rebutjaren lliurar els de Castellfollit, Hostoles i altres. Pocs dies després, Mendoza convocà una reunió de remences a Olot, en la qual s'acordà que signessin el compromís els que no ho havien fet a Amer; nomenar clavaris per tal que cobressin una quota de cinc sous per pagar les despeses del viatge de la comissió presidida per López de Mendoza que havia d'anar a la cort reial, la qual sembla que en aquella avinentesa es trobava a Alcalà de Henres i, finalment, lliurar els castells que encara no ho havien estat, junt amb aquells que després d'haver-los lliurat havien estat presos altra vegada. Val a dir que Verntallat, a mitjans de novembre, entregà el castell de Castellfollit que vuit dies abans, allà a Amer havia refusat lliurar.

A la primera quinzena de desembre de 1485 sortí de Barcelona, vers la cort, el dit Mendoza amb la comissió remença composta de 21 membres entre els quals hi figuraven Verntallat i Martirià Amalric, notari d'Olot, però aquest no comparegué davant el rei, tot hi haver cobrat els diners que necessitava per al viatge (51).

A pesar que molts pagesos havien signat el compromís a Amer i fins potser a Olot, no obstant n'hi hagué un sector força considerable que fou rebec i recalcitrant a la firma de l'afudit compromís —recordem els fets de Santa Pau amb la captura del Baró, els quals tingueren lloc a últims de desembre quan ja s'havia efectuat la firma del compromís, que més amunt hem citat— de manera que molts remences no signaren fins l'agost de 1488, quan ja feia més de dos anys que havia tingut lloc la sentència de Guadalupe. Segons la "Taula de Oulot de las fermas e emologatio de la Sentencia Reyala" que figura a l'Arxiu del Reial Patrimoni i continguda en el registre 2609, lligall 2, plec 3 i N.º 2094, formada pel síndic remença Pere Antoni de Viloví, tenim referències de tot un reguitzell de remences, entre els quals n'hi figuren alguns de La Cort, que no firmaren fins el 22 d'agost de 1488, els quals foren els que

citem a continuació: "Baltasar Duybes, March Vessolls (Bas-sols), Pere Torrent, Mateu Casalles (Caselles?), Antoni Jordà, Jaume Malagelada, Miquel Aulet, stedant del mas den Ponç (Mas Pont); Miquel Caselles, Pere Finestres, Francesh Fabrega (Fàbrega), Joan Costa, Pere Balle, franquer i Bartomeu Portell. Aquests tres últims pagaren per tretze fochs. —Macips: Vicens de Malagelada i Joan Torrent—" Tots de La Cot (52).

En virut de la sentència de Guadalupe, restaven abolits els 6 mals usos i les punicions corporals, dret que els senyors pretenien obtenir. Però els pagesos havien de pagar "semel pro semper" 60 sous per mas. Per tant, els referits Joan Costa, Pere Balle i Bartomeu Portell de La Cot, per 14 masos, hagueren de pagar a l'abat de Besalú o bé al senyor respectiu, si alguns d'aquells masos eren fora de La Cot, la suma de 840 sous en total. Ultra, els pagesos venien obligats a pagar anualment 3 sous de censos anualment, però podia donar-se lloc a la lluiació. També estaven obligats a retre homenatge al senyor, però no per raó de llurs persones, ans per raó del mas que ocupaven i usdefruitaren, amb el benentés que si el camperol abandonava la terra, aquesta al cap de tres mesos quedava a disposició del respectiu senyor. I, finalment, —fem cloenda del contingut d'aquesta sentència, car consta de 32 capítols precedits d'un preàmbul i no creiem convenient citar-la fil per randa— a part de les penes de mort imposades —unes setanta— i confiscació de béns als principals delinqüents, els altres pagesos foren condemnats a una multa colectiva de 50.000 lliures pagadores en 10 anys, a raó de 5.000 cada any.

Precisament, semblants imposicions econòmiques coincidiren amb una època en què la penúria econòmica s'havia agreujat notablement; per això no és estrany que en les nostres recerques hàgim trobat diverses empires per execució de cort, com també algun mas hipotecat a favor del que havia pagat en lloc del que en tenia el domini útil al qual revertia quan havia satisfet el total de la quantitat al seu creditor. La major part de les empires en execució de cort i masos hipotecats amb els quals

ens hem topat, corresponen al període de 1490 a 1505. Val a dir que semblants empareis i hipoteques de masos no pertanyen a La Cot.

DEMOGRAFIA I FOGATGES

Cal dir que la fatídica pesta negra, reduí moltíssim el nombre d'habitants de les parròquies de la diòcesi gironina; i a més de les baixes produïdes per defunció, hem d'afegir-hi les ocasionades per aquells que abandonant el món rural es traslladaven a les viles properes on hi havia un nucli de població més crescut. Per tant, les viles veieren compensades les pèrdues en defuncions, pels immigrants procedents de la ruralia, mentre que aquesta, entre una cosa i altra, restava completament desmantellada de pobladors.

A la parròquia de La Cot, és molt possible que més d'una família desfeta per la manca dels membres essencials de la mateixa, aptes per al conreu de la terra, es traslladés a Olot per tal d'establir-hi llur residència. És lamentable que no es pugui tenir cap fogatge d'abans de l'any 1348, car ens seria molt útil i ens donaria molta llum per saber la magnitud del desastre. El fogatge més antic que coneixem és el de 1358, deu anys després de la referida pesta negra. En aquest fogatge —nombre de focs o famílies— trobem que a La Cot hi havia uns 32 focs; i en 1365, n'hi enregistrem uns 30 (53).

Examinant els llibres de testaments de Les Preses corresponents a l'any 1373, hem constatat que a voltes atorgaven testament "in articulo mortis" dos membres de la família d'una mateixa casa; i a més, fou considerable el nombre de testaments atorgats en aquest mateix any a la dita parròquia. Aquest fet és molt significatiu, ja que demostra que hi havia alguna malura, possiblement estesa no sols a Les Preses ans també a La Cot, car són molts els testaments que trobem en el referit any atorgats per persones del veïnat del Corb, lloc molt proper al terme de La Cot, i no creiem pas que els límits conven-

cionals d'ambdues parròquies fossin una barrera que impedís el pas de l'epidèmia. També hauria pogut succeir que semblant malura fos a continuació de la "Pesta mediana", dita així perquè afectava a les persones de mitja edat, ocorreguda en 1371, arribada amb retard a Les Preses. En aquest cas, tractant-se del Corb, des d'on sembla que avançava vers la sagrera de la dita parròquia, no seria pas arriscat afirmar que des de La Cot passà al dit veïnat del Corb o bé, que des del referit veïnat, procedent l'alludida malura de la parròquia de Les Fonts, s'hagués estès per tots costats envaint la feligresia de La Cot després. De totes passades, fos com fos, no creiem pas que La Cot n'estigués indemne. Tot això indica que les pestes es succeïen periòdicament si atenem a la ja citada de 1348; i en realitat fou així, ja que quasi cada deu anys i després en períodes més llargs, les epidèmies s'anaren succeint fins el segle XVII, després de la primera meitat de la dita centúria: fou la començada pel juliol de 1650 a Olot que tantes víctime es cobrà i que també afectà arreu del Principat i gran part de la resta d'Espanya.

Creiem que a la segona meitat del segle XIV, La Cot comptava uns cent-cinquanta habitants, almenys fins el 1370; però en cosa de quinze anys, coincidint més o menys amb aquella altra pesta que ens hem referit suara, que tingué lloc a principis del decenni dels anys setanta de la catorzena centúria, la qual possiblement seria la causa de la disminució demogràfica. La Cot, en aquest sentit, experimentà una devallada tan notable, que si volem donar crèdit a les estadístiques, en 1385, arribà tenir només quatre focs, que en un promig de cinc habitants per foc, en resultarien uns vint. En canvi en 1497, existien unes onze famílies que amb el mateix promig indicat anteriorment, ens donaria el resultat de cinquanta-cinc habitants. En 1515, La Cot tenia dotze focs; i en 1553, enregistrem un augment de dos amb el total de catorze (54). En 1598, experimentem un altre lleu augment d'altres dos focs més, sumant setze el nombre de famílies, el mateix que comptava en aquella data la parròquia veïna de Sant Iscle de Colltort (55).

Com hem apuntat més amunt, àdhuc el corrent immigratori occità afectà a La Cot, si bé en poca escala, proporcional a les poques cases existents. En efecte, en alguns testaments de Les Preses atorgats per veïns del Corb, hi figuren els referits Andreu Termet de Cahors i Miquel de Saint Fleur habitants de La Cot. Els testaments estant datats en 1530, any en el qual els dos occitans vivien a La Cot. El tercer que trobem en 1625, Guillem Font, l'hem descobert en un bateig de Les Preses, en el qual actuà com a podrí del nou batejat. El text de la partida diu: "Foren pares espirituals Guillem Font del regne de França, habitant a La Cot i...etc."

El segle XVII. és el que se'n posseeixen menys dades en el sentit demogràfic; i això no solament de La Cot, sinó generalment de pertot arreu. Es sorprenent les oscil·lacions que hom enregistra en relació al nombre de focs, i, per tant, amb el d'habitants, relacionat tot amb La Cot. Així en 1710, de setze que n'hi havia a finals del segle XVI, disminuï fins arribar a tenir deu focs. Per tant la parròquia de La Cot en la referida data comptaria cinquanta habitants. En canvi en deu anys, segons les estadístiques, els duplicà amb escriure; o sia que en 1718, hi havia vint-i-dos focs amb uns cent-tretze habitants. Sembla que a patir de la referida data la polació de La Cot anà "in crescendo", com pertot arreu en general; i ho demostra el fet que el Delegat Episcopal en la visita efectuada en 1734, en nom del prelat diocesà, Baltasar Bastero i Lledó-1728-1745-, manava fer una segristia amb els següents termes: "En atenció que la pnt Isglesia està summament faltada de sagristia. y que la nau de dita Isglesia es xica per lo poble que hi ha en dita parròquia mana y ordena dit senyor Visitador General al Rector y Obrers que posen tota sa aplicació en discòrrer per fer una sagristia, que done la porta al presbiterí, y en ser aquella feta, que arri-men lo altar major prenen per presbiterí tota la sagritia vella; y ja estaran posats a fer dita sagristia, y que ab poch cost poden fer una obra de gran conveniència per la Isglesia, disposaran el fer un aposentet contiguo a dita sagristia a que se passe per aquella, el qual los servirà de deso per molt trastes ne-

cesaria a la Isglesia però que apareixen mal estant en lo cos de ella, y tota aquesta obra costarà mol poch, si disposan las cosas conforme y a son temps; turnin los parroquians com és raó, las trajinas i manobras, assegurats que de Déu Nostre Senyor alcansaran lo premi de lo que si apliquin.” (56)

Segons aquesta disposició, sembla que a la parròquia de La Cot havia augmentat el nombre d'habitants. No fou pas la dita parròquia solament a la qual fou donada semblant providència d'ampliació de l'església, a causa del “boom demogràfic” que experimentà tot el Principat durant el segle XVIII, foren diverses les parròquies a les quals foren donades tals disposicions d'ampliació de temples degut a la superpoblació. En 1787, La Cot tenia 244 habitants.

Desconeixem si l'anterior ordre d'ampliació fou portada a terme en 1734; però sospitem que de moment restà sense efecte, i no es duria a cap fins el 1787, any que es reconstruí l'església tal com la veiem actualment. Tanmateix prou ho corrobora la llinda de la porta esquerra del presbiteri on hom pot llegir-hi aquesta inscripció: “Som posada vui dia 4 de juny de 1787”. Per tant, com que la situació econòmica d'una parròquia de la categoria de La Cot no donava per realitzar tantes obres, és molt versemblant que anessin ajornant la dita ampliació, fins arribar a la susdita data de 1787, any que l'augment de població s'havia duplicat respecte de la que combtava en 1734.

En 1889, sembla que fou pintat i decorat tot l'àmbit del presbiteri, a partir de l'arc triomfal.

Fins ací, hem vist una mica d'història del bell i pintoresc lloc de La Cot; però hi afegirem una notícia que si bé és relativament recent i sabuda, no la podem preterir donada la importància que té. En efecte, en el dia de Sant Lluc de 1974, mentre uns obrers treballaven a l'església parroquial dedicats a la reparació del teulat, trovaren sota aquest, entre la solera i les teules en el vessant de migdia en situació sud-est, una imatge amb el seu cos mutilat, d'uns 1.10 cm d'altura i de fusta polícromada, que una volta estudiada pel Dr. Noguera i Massa, fou identificada per la imatge de Sant Maurici, el qual sembla que

des de temps immemorial és el co-patró de La Cot. La imatge pertany a l'època del romànic, fet raríssim, puix que en dita època només trobem Verges i Magestats. Per a més informació, remetem el lector a l'opuscle escrit per Noguera i Massa referent a l'esmentada imatge i editat per la Impremta Aubert per l'abril de 1976. (56bis)

Hem constatat documentalment, que entre els diversos objectes de l'església parroquial de La Cot, segons inventari del 24 de setembre de 1776, hi figurava un reliquiari de plata de Sant Maurici.

Aquest fet ve a corroborar la tradició oral reflectida en els feligresos referent a l'existència del culte al citat Sant, a la parròquia de La Cot. La imatge, una volta restaurada, fou traslladada al Museu Diocesà, on actualment pot ésser visitada junt amb la Santa Margarida, procedent de la seva capella de La Cot, sortosament salvada de la destrucció en 1936.

CONCLUSIONS

La primera notícia que tenim de La Cot, data de l'any 1009, amb motiu de la donació que féu l'arxiprest Witard de l'església de dit lloc amb els delmes i primícies al Monestir de Sant Pere de Besalú.

A patir de l'any 1029, l'abat i cenobi de Sant Pere de Besalú quedà constituït senyor al·lodial de tot el terme de La Cot, en virtut de la venda efectuada pels esposos Grau i Ermessindis de tot el referit termenal a l'abat i Monestir de Sant Pere de la comtal vila al·lodida.

L'anterior temple romànic, era de petites dimensions; i en el penúltim decenni del segle XVIII, fou ampliat tal com el veiem en l'actualitat. Fins a principis del segle XVII, només hi hagué dos altars; però a partir dels primers anys de dita centúria n'hi descobrim un tercer dedicat a Sant Joan Baptista. Després de l'ampliació del temple, en 1787, foren cinc el nombre dels altars. El major mai no fou consagrat; i quant a l'església, no consta en cap document. Fins a la segona meitat del segle

XVI, l'església no començà d'estar proveïda d'ornaments i objectes del culte.

Entre els rectors que hem fet esment, els que la seva gestió a La Cot fou més perllongada, foren Bernat de Ça Terrada—1370—1403— i més recentment, ja en el segle XIX, Pal.ladi Pagès—1795—1826—.

La primera notícia documentada de la capella de Santa Margarida, és de 1403; però si reculem fins la presa de possessió de dita parròquia per Bernat de Ça Terrada, sembla que en 1370 ja existia.

Són diverses les masies que coneixen existents abans de 1365: Finestres, Pont, Caselles, Malagelada, Casadevall, Coma, Cabanyils, Portell, Olivera de Papans, Costa Fàbrega, Aulet, Bassols, Pujolet, Fontfreda, Triola i La Masó, residència del batlle de sac o col·lector.

Fins l'any 1488, per l'agost alguns remences de La Cot procedents d'algun dels citats masos no signaren el document de compromís acceptaven la sentència arbitral de Guadalupe.

Quant el fogatge, La Cot, en el transcurs del temps, experimentà moltes oscil·lacions: de trenta—dos focs en 1358, devallà a quatre en 1385, veritable moment crític; després, en 1497, onze; en 1515, dotze; en 1553, catorze; en 1598, setze; en 1710, deu; en canvi a partir de 1718, experimentà un notable augment arribant a vint-i-dos focs. Després, el fogatge fou més elevat.

Així tenim que la població de La Cot fou fluctuant, i sembla que fou més sensible als aconteixements que en molts altres llocs, com per exemple les parròquies del vescomtat de Bas.

**EN EL TRANCURS DEL PRESENT ESTUDI HEM ESMENTAT
ELS SEGÜENTS RECTORS (57)**

Bernat Orriols	1314-1329	Joan Llovera	1598-1614
B. de Çà Terrada	1370-1403	Onofre Dou	1615-1628
F. Casadevall	1420- ?	Pere Pau Colomer	1632- ?
Antoni Bellagarda	1430-1440	Segimon Costa	1634-1639
Pere Aruga	1478- ?	Francesc Gendre	1641-1644
Joan Gallinach	1503-1511	Pere Benet Font	1661-1687
M. Bartomeu (a)	1527- ?	Domènec Pontich	1690-1705
Joan Mas (b)	1536- ?	Joan Pujolar	1713-1730
Joan Grau (c)	1544- ?	Francesc Padrosa	1731
Bartomeu Bassols	1548- ?	Narcís Puig	1731-1734
B. Valls (d)	1551- ?	Tomàs Mir Subiràs	1738-1758
Gaspar Cros	1568-1580	Tomàs Subiràs	1776-1786
Llorenç Cros	1582- ?	Palladi Pagès	1795-1826

APÈNDIX

Noverint universi. Quod die sabati vigesima quinta die mensis septembris anno a Nativitate Domini millesimo trecentesimo primo, coram curia et venerabili et discreto Bernardi de Fonte iudici ordinario Bisulduni, comparuit Jacobus de Pujoleto, parrochie Sancti Michaelis de Cote, et obtulit dicto iudici quandam schedulam papiream cuius thenor dignoscitur esse talis: Coram nobis, domino Bernardo de Fonte iudice ordinario Bisulduni, humilii supplicatione dicit et proponit et supplicat Jacobus de Pujoleto, parrochie Sancti Michaelis de Cote, quod Pontius de Pujoleto, parrochie predicte, quondam, frater ex utroque latere eiusdem, decessit circa festum Sancte Marie augusti anno Domini millesimo trecentesimo quadragessimo octavo, que mortalitate pessima proxime preterite hanc terram tantum derunt, nullo condito testamento nec sibi supermanentibus liberis nec parentibus, nec fratribus aut sororibus eorundem, nisi solum dicto Jacobo de Pujoleto qui bonis dicti Pontii de Pujoleto, quondam, fratri sui successit ut proximiori. Verum cum nullus alius preterquam dictus Jacobus de Pujoleto extet proximior eidem Pontio de Pujoleto, et eidem Jacobo de iure omnia bona mobilia et immobilia et se morentia nomina et iura que fuerunt dicti Pontii de Pujoleto iure successionis ab intestato eidem Jacobo solum competit. Ideo, dictus Jacobus requirit et supplicavit vobis, dicto domino iudici, promulgari et declarari per vos, dicta bona mobilia et immobilia et iura et nomina et alia bona corporalia et incorporalia que fuerunt dicti Pontii de Pujoleto, dicto Jacobo de Pujoleto, ut fratri et proximiori eiusdem et heredi suo ab intestato, competere et quoscumque tenetores omnium bonorum compellere ad tradendum dicto Jacobo ut heredi universali eiusdem dictorum bonorum. Et ad certificandum vos, dictum dominum iudicem, ponit et probare intendit dictus Jacobus de Pujoleto quod dictus Jacobus et Pontius de Pujoleto, fuerunt filii legitimi et naturales Petri de Pujoleto et Marie eius uxoris, quondam.- Item, quod dictus Petrus de Pujoleto et Marie eius uxor, quondam, habebant et re-

putabant et ab aliis habebantur et reputabantur dictos Jacobum et Pontium filios suos degitimos et naturales.- Item, quod dicti Jacobus et Pontius habebant et reputabant dictos Petrum et Mariam patrem et matrem suam, et ab aliis pro talibus habebantur et reputabantur.- Item quod dicti Jacobus et Pontius, tempore vite sue, nominabant se fratres et ab aliis pro fratribus habebantur et nominabantur; quare petit per nos, dominum iudicem, super predictis ad informandum nos testes recipi.- Et incontinenti, dictus iudex volens super predictis procedere, recepit testes infrascriptos, Petrus de Antiga de Corvo, parrochie Sancti Petri de Presis, testis iuratus et interrogatus super predictis articulis, dixit contenta in eis et quolibet eorum fore vera.- Interrogatus qualiter hec.... scit et dixit quod pro eo quia vidit dictos Petrum de Pujoleto et eius uxorem Maria nominantes se ad invicem coniuges; et dictos Jacobum de Pujoleto et Pontium, filios suos et quod dictus Jacobus et Pontius nominabant et pro talibus ad invicem comuniter habebantur et reputabantur in parrochia de Cote, et quod nullus erat proximior dicto Pontio, nisi dictus Jacobus.- Bernardus de Ponte, filius Bernardi de Ponte parrochie Sancti Michaelis de Cote, testis iuratus et interrogatus super predictis, dixit idem insubstantia ut proximius sibi testis, salvo quod non vidit dictum Petrum de Pujoleto.-

Michael de Porcello, sabaterius, conmorans Bisulduni, testis iuratus et interrogatus super predictis, dixit idem insubstantia ut Petrus de Antiga, testis supra dictus.

Quibus testibus receptis, dictus iudex processit ad pronuntiandum super predictis ut sequitur: Unde ego, Bernardus de Fonte, iudex predictus, visa supplicatione predicta, ac visis ac examinatis dictorum testum de positionibus declarando, pronuntio omnia bona et iura mobilia et immobilia et se innoventia quecumque sint qui fuerunt dicti Pontii de Pujoleto, quondam, et sibi tempore mortis sue competeabant et competere dicto Jacobo de Pujoleto tamquam fratri et proximiori heredi eiusdem ab intestato et se inmiscere hereditati eisdem in omnibus.

Facta et lecta fuit hec pronuntiatio, sive declaratio, per dic-

tum iudicem. die sabbati predicti presenibus testibus Raimundo Petri de Toralles. Guillelmi, filii Guillelmi Sabaterii de Bisulduno et pluribus alliis.

† Petrus solani notarius publicus substitutus auctoritate regia a Petro de Sancta Maria publico domini regis notario publico Bisuduni, predictis omnibus interfui hec que scribi, feci et clausi.

Collecció diplomàtica del mas Camps de Les Preses. Pergamí sense catalogar.

FONTS DOCUMENTALS I BIBLIOGRÀFIQUES

- 1) J. Botet i Sisó. **Geografia General de Catalunya**. Pàg: 784.
- 2) Franco. Montsalvatje. **Noticias Históricas**. Vol. III, pàg. 190.
- 3) Arxiu de Montserrat. Fons Bages. Lligall 003-N.º 604, segons catalogació de la casa Guitart de Manresa.
- 4) Franco. Montsalvatje. Obra citada, pàg. 191.
- 5) Arxiu Diocesà de Girona. Sec. P. Registres I i IV s/f i foli 153.
- 6) Col·lecció Diplomàtica del mas Camps de Les Preses. Pergamí sense catalogar.
- 7) Arxiu Diocesà de Girona. Sec. P. Reb. 32.
- 8) Idem. Sec. P. Reg. 86, foli 64.
- 9) Idem. Sec. P. Reg. 89, foli 122.
- 10) Idem. Sec. P. Reg. 140, foli 121.
- 11) Idem. Sec. P. Reg. 135, foli 25.
- 12) Idem. Sec. P. Reg. 31, fol. 455.
- 13) Idem. Sec. P. Reg. 49, foli 20.
- 14) Idem. Sec. P. Reg. 52, foli 31.
- 15) Idem. Sec. P. Reg. 105.
- 16) Idem. Sec. P. Reg. 121, foli 313.
- 17) Idem. Sec. U. Reg. 186 s/f i sec. P. Reg. 31, foli 455.
- 18) Idem. Sec. P. Reg. 33, foli 15.
- 19) Idem. Sec. P. Reg. 48, foli 26 i Reg. 49, foli 20. La visita fou efectuada el 23 d'agost de 1548 i a l'endemà, el dit Bassols fou examinat a Olot.
- 20) Idem. Sec. P. Reg. 59, foli 21.
- 21) Idem. Sec. P. Reg. 86, foli 64 i Reg. 89, foli 122.
- 22) Idem. Sec. P. Reg. 104, foli 85 i Reg. 106, foli 119.
- 23) Arxiu Parroquial de Les Preses. Llibre N.º III de bap. foli 255.
- 24) Col·lecció Diplomàtica d'Antoni Massias. Fons Malagelada de La Cot. Doc. N.º 24.
- 25) Franco. Montsalvatje. **Nomenclator Histórico de Iglesias**. Vol. XVIII.
- 26) Col·lecció Diplomàtica del mas Camps de Les Preses. Pergamí sense catalogar. Any 1403.

- 27) Arxiu de Montserrat. Fons Bages. Llib. I de testaments de Les Preses, foli 2 v.
- 28) Arxiu Diocesà de Girona. Sec. P. Reg. 20, foli 61.
- 29) Idem. Sec. P. Reg. 48, foli 26.
- 30) Idem. Sec. P. Reg. 49, foli 20.
- 31) Idem. Sec. P. Reg. 52, foli 31.
- 32) Idem. Sec. P. Reg. 59, foli 21.
- 33) Idem. Sec. P. Reg. 89, foli 122.
- 34) Idem. Sec. P. Reg. 112, foli 100.
- 35) Idem. Sec. P. Reg. 116, foli 32.
- 36) Idem. Sec. P. Reg. 121, foli 313.
- 37) Idem. Sec. P. Reg. 137, foli 175.
- 38) Franco. Montsalvatje. **Noticias Históricas**. Vol. III, cap. XIV.
- 39) Arxiu Diocesà de Girona. Sec. P. Reg. 32, foli 478 i Reg. 38.
- 40) Idem. Sec. P. Reg. I. i Col·lecció Dipl. mas Camps. Pergamí sense catalogar i Arx. Diocesà de Girona, sec. P. Reg. 73, foli 407.
- 41) Col·lecció Dipl. mas Camps de Les Preses. Pergamí sense catalogar. Any 1320.
- 42) Arxiu Mas Collellmir. Fons mas Colomer de Les Preses. Pergamí N.º 733.
- 43) Col·lecció Dipl. d'Antoni Massias. Fons mas Malagelada de La Cot. Pergamí N.º 12.
- 44) Col·lecció Diplomàtica d'Antoni Massias. Fons mas Malagelada de La Cot. Pergamí sense catalogar.
- 45) Col·lecció Diplomàtica del mas Camps de Les Preses. Pergamí sense catalogar.
- 46) Arxiu Diocesà de Girona. Llibre verd, foli 221.
- 47) Col·lecció Diplomàtica del mas Camps de Les Preses. Pergamí N.º 5.
- 48) Arxiu de Montserrat. Fons Bages. Llibre n.º II de testaments de Les Preses s/f.
- 49) Col·lecció Diplomàtica del mas Camps de Les Preses. Pergamí sense catalogar. Any 1351. Vegeu-lo a l'apèndix.
- 50) Arxiu Diocesà de Girona. Sec. U, Reg. 165, s/f.
- 51) A. Rovira i Virgili. **Història de Catalunya**. Vol. VII. Pàg. 59, 62-65.
- 52) Francesc Caula. **El señor hidalgo**. Revista Pyrene, n.º 53, pàg. 1472. Any 1950.
- 53) M.ª de Bolós Capdevila. **La Comarca de Olot**. Pàg. 175.
- 54) Idem. Obra citada, apèndix 21.

- 55) Arxiu Diocesà de Girona. Sec. P. Reg. 75, foli 42. Es possible que un d'aquests dos focs, o bé tots dos (depen del nombre de famílies que hi visqueren, fou l'antic mas Casadevall, (a) Sunyera, que estava derruït i fou comprat amb totes les seves terres, en 1570, per Marc Prat (a) Malagelada de La Cot, a Joan Campassol i la seva esposa Estefania, senyora útil i propietària del mas Rovira de Sant Iscle de Colltort. El dit Prat el restuarà i l'arrendà. Així ho hem llegit en un pergami catalogat amb el número 9, procedent del mas Malagelada de La Cot.
- 56) Arxiu Diocesà de Girona. Sec. P. Reg. 121, foli 313.
- 56 bis) És possible que dita imatge pertanyi a últims del segle XV o a principis del XVI; ja que a l'època del romànic són raríssimes les estàtues aïllades dels Sants. Aquests apareixen en grups escultòrics o bé en relleus de qualques timpans o capitells on s'hi representa algun episodi de llur vida.
- 57) Advertim que la major part d'aquests rectors els citem en el present treball, però n'hi alguns, pocs, que no hi són esmentats, els quals els hem descobert en les nostres recerques per a la confecció del present estudi, i hem cregut oportú incloure'ls en aquest petit rectorologi.

NOTES DEL RECTOROLOGI

- a) E)ra basent de la parròquia i el substituïa Mn. Antoni Fàbrega.
- b) Aquest també era fora de la parròquia, però ignorem qui li feia el servei parroquial.
- c) Mn. Joan Grau, també era absent i servia la parròquia en lloc d'ell, Mn. Bartomeu Bassols.
- d) Mn. Valls no vivia a La Cot i servien la parròquia Mn. Bartomeu Bassols, solament per les misses; i per a la cura d'ànimes, Mn. Segimon Feu.

Finalment, cal remarcar que els goigs de Santa Margarida, els devem a la gentilesa del nostre bon amic Dr. Antoni Noguera i Massa que ben generosament ens els ha facilitat.